

ΚΩΔΙΚΟΣ : 015378

Φ τ ε ρ ι ά ς

Τριμηνιαίο περιοδικό των Απανταχού Μαραθοκαμπτών

Η κοπή πίτας του Συλλόγου για το 2014.

Αθήνα, Απρίλιος - Ιούνιος 2014, τεύχος 60

Νέα του Συλλόγου

Σας ευχαριστούμε πολύ και πάλι για την θερμή ανταπόκριση που δείχνετε για το περιοδικό. Είναι γενική η αίσθηση ότι το περιεχόμενό του βελτιώνεται, έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στους σκοπούς του Συλλόγου. Αν θέλετε να κάνετε κάποια νέα πρόταση, παρακαλούμε να μας τη στείλετε και ευχαρίστως να τη συζητήσουμε. Επειδή η ανταπόκριση είναι μεγάλη, θερμή παράκληση τα κείμενά σας να είναι σύντομα. Υπενθυμίζουμε τους βασικούς κανόνες για δημοσίευση άρθρου στο Φτεριά. Δεκτά γίνονται κείμενα μόνο σε ηλεκτρονική μορφή και με κατάληξη αρχείου doc, όχι docx ούτε pdf, ενώ οι φωτογραφίες με κατάληξη jpg. Τα ενυπόγραφα κείμενα εκφράζουν απόψεις του συγγραφέα.

* * *

Ευχαριστούμε πολύ τα εξής μέλη του Συλλόγου, τα οποία σε δύσκολες εποχές συνέδραμαν οικονομικά στο κόστος έκδοσης του περιοδικού. Τα ποσά είναι σε ευρώ.

Αλέξης Τσιπελίκης	20
Ρένα Μουτσώκου	30
Μανώλης Σαντορινιάς	20
Μαριγώ Δεσποτάκη	30
Εμμανουήλ Μιχ. Τζαννετίς	20
Ουρανία Χρυσοφίνου	20
Σοφία Χρυσοφίνου	20
Μαρία Ψωμά	20
Θεανώ Σταμούλη-Ζαμπίτη	50
Χρυσόστομος Θάνος	20
Μαρία Δαδάου-Χατζηνηγορίου	40
Διαμαντώ Ιωαννίδου	30
Κατερίνα Μπονοφά-Τσοκανή	20
Γεώργιος Τσοκανής	20
Δημήτρης και Αγγελική Μανδελενάκη	30
Νικόλαος Χατζηχριστοδούλου	50
στη μνήμη συζύγου Χρυσούλας	
Αντώνης Αρναούτης	30
Δημήτριος Πέτσας	20
Κώστας Πατσούλης	40
Βάνα Γιαννούτσου -Μαρέντη	20
Αργυρώ Παπαγεωργίου	50
Μαρίνα Κυριακού	30
Δημήτρης Κυαμέτης	20
Ηρακλής Δηλανάς	20
Κωνσταντίνα Στασίνη	20
Δημήτριος Χαραμής	20
Ράνια Χαραμή	20
Δημήτριος Κατσίκας	60
Πόπη Ταλιαδούρου-Ρήγα	20
Κόμισσα Χιώτου	20
Αλέξης Λογοθέτης	20
Αγγελική Κώνστα	30
Αγγελική Κατσιμπράκη	30
Ανάργυρος Νίνος	50
στη μνήμη της πεθεράς του Αθηνάς Κάσδαγλη	
Αθανάσιος Δηλανάς	40
Νικόλαος Προεστός	50

Από το ληξιαρχείο Μαραθοκάμπου μας στάλθηκε ο εξής κατάλογος των αποβιωσάντων. Ο Σύλλογος απευθύνει θερμά συλλυπητήρια στους οικείους τους.

Μανώλης Αρχοντούλης 04/01/14
 Βασιλική Κολοβούρη 10/01/14
 Αντώνιος Αθανασίου 30/01/14
 Αγγελική Στασινή 04/02/14
 Γεωργία Σαρρημανώλη 10/02/14
 Μαρουδιώ Καραγιάννη 15/02/14
 Ευάγγελος Κόνδυλας 21/02/14
 Κωνσταντίνα Κέλλογκ 02/03/14
 Κωνσταντίνος Τσιπελίκης 15/03/14
 Ρένος Χίου 20/03/14
 Μαριγώ Χατζούδη 20/03/14
 Ιωάννα Γιακουμάκη 22/03/14
 Αδάμ Δαδάου 23/03/14

* * *

Χορός του συλλόγου

Στις 9 Μαρτίου πραγματοποιήθηκε ο ετήσιος χορός του Συλλόγου μας στη μουσική ταβέρνα Μεταξύ μας στην Καλλιθέα. Ευχαριστούμε όλα τα μέλη που μας τίμησαν με την παρουσία τους και ευχόμαστε να έχουμε όλοι μια καλή χρονιά και του χρόνου να είμαστε καλά.

* * *

Ετήσια γενική συνέλευση του Συλλόγου

Στις 16 Μαρτίου έγινε η ετήσια γενική συνέλευση του Συλλόγου, η οποία μεταξύ άλλων αποφάσισε και ενέκρινε ομόφωνα την πρόταση του διοικητικού συμβουλίου για την καθημερινή σίτιση των αναξιοπαθόντων συγχωριανών μας. Απευθύνουμε πρόσκληση στους επιχειρηματίες του χωριού και του νησιού μας να βοηθήσουν στην προσπάθειά μας αυτή. Έχουμε δίπλα μας τη Δημοτική Κοινότητα Μαραθοκάμπου, την ομάδα των εθελοντριών, αλλά προσδοκούμε και στη δική σας βοήθεια. Τέλος για το Ναυτικό Μουσείο του Όρμου αποφασίστηκε να συσταθεί μία επιτροπή για εξεύρεση πόρων, συλλογή αντικειμένων και να προτείνει ένα πλάνο δράσης προς το σκοπό αυτό.

Φτεριάς

Τριμηνιαία Έκδοση του Συλλόγου
 των Απανταχού Μαραθοκαμπτών
 Αθήνα, Απρίλιος - Ιούνιος 2014, τεύχος 60

Ιδιοκτήτης:

Σύλλογος των Απανταχού Μαραθοκαμπτών,
 Γ' Σεπτεμβρίου 18, Αθήνα 10432,
 email: info@fterias.gr ιστοσελίδα: www.fterias.gr

Συντακτική επιτροπή:

Αγγέλα Χατζίνη, Χρυσούλα Κώνστα,
 Γραμματική Κάρλα, Μανώλης Βουρλιώτης

Τυπογραφείο:

ΑΦΟΙ ΖΟΥΜΠΟΥΛΗ Ο.Ε. - Γερανίου 7 - Τηλ. 210.52.38.107

Η κοπή της πίτας του συλλόγου

Στις 12 Ιανουαρίου στο ξενοδοχείο Τιτάνια, ο Σύλλογος των Απανταχού Μαραθοκαμπιτών έκοψε τη βασιλόπιτα όπως έχει εδώ και χρόνια πλέον καθιερωθεί. Φέτος η εκδήλωση είχε ιδιαίτερο και πανηγυρικό χαρακτήρα, γιατί γιόρτασε τα τριάντα χρόνια της λειτουργίας του Συλλόγου (1984-2014). Μας τίμησαν με την παρουσία τους ο Σεβασμιότατος Μητροπολίτης Σάμου, Ικαρίας και Κορσεών κ. κ. Ευσέβιος, ο Περιφερειάρχης Βορείου Αιγαίου κ. Ν. Γιακαλής και η κυρία Γιακαλή, ο αντιπεριφερειάρχης κ. Θ. Παπαθεοφάνους και η κυρία Παπαθεοφάνους, ο Δήμαρχος Σάμου, συγχωριανός μας κ. Στέλιος Θάνος, ο Αντιδήμαρχος της Δημοτικής Ενότητας Καρλοβάσου κ. Μαν. Ματθαίου, ο Πρόεδρος της Αδελφότητας Σαμίων κ. Αγγελής και η κυρία Αγγελή, ο έγκριτος δημοσιογράφος συγχωριανός μας κ. Γ. Αυτιάς, ο σπουδαίος ηθοποιός και θιασάρχης κ. Γ. Μόρτζος, ο κ. Θέμης Τσέπης, ένθερμος υποστηρικτής του συλλόγου και του χωριού μας και πλήθος κόσμου. Επίσης διαβάστηκε επιστολή του Προέδρου του τοπικού συμβουλίου της Δημοτικής Κοινότητας Μαραθοκάμπου κ. Δ. Βολακάκη, με ευχαριστίες για την άποψη συνεργασία μας, ευχές για καλό κουράγιο για τη συνέχιση του έργου μας και αναλυτική ενημέρωση για τοπικά θέματα.

Στην εκδήλωση βραβεύτηκαν οι διατελέσαντες πρόεδροι του Συλλόγου από την ίδρυση του μέχρι σήμερα, έγινε απολογισμός για την πλούσια τριαντάχρονη δράση του και την εκδήλωση έκλεισαν Σάμιοι καλλιτέχνες της Εθνικής Λυρικής Σκηνής που προσφέρθηκαν αφιλοκερδώς να μας ψυχαγωγήσουν μεταφέροντάς μας στον όμορφο και μαγικό κόσμο της κλασικής μουσικής. Θα ήταν παράλειψη να μην αναφέρουμε τα ονόματά τους. Είναι η υψίφωνος κα Ειρήνη Κώνστα, βέρα Μαραθοκαμπίτισσα, η υψίφωνος κα Νάνου Παπακωνσταντίνου με καταγωγή από τον Πλάτανο και ο πιανίστας κος Φρίξος Μόρτζος με καταγωγή από

τα Σκουρέικα. Την εκδήλωση απογείωσε η εφτάχρονη Μυρσίνη Κοκκίνου με καταγωγή από τα Κοντακείκα, η οποία μάγεψε το κοινό με τους ήχους της άρπας της! Το κοινό καταχειροκρότησε τους καλλιτέχνες και συνεχάρη πολλές φορές το Διοικητικό Συμβούλιο για την πολύ καλή διοργάνωση και την επιτυχία. Άψογοι οικοδεσπότες η Πρόεδρος κα Αγγέλα Χατζίνη, ο Αντιπρόεδρος κ. Στέλιος Τσιπελίκης, η Γενική Γραμματέας κα

Το τραπέζι των επισήμων στην κοπή της πίτας

Χρυσούλα Κώνστα, ο ταμίας κ. Ανάργυρος Νίνος και ο έφορος Δημοσίων Σχέσεων κ. Νίκος Σαρηνγιάννης, υποδέχτηκαν, συνομίλησαν, καιρέτησαν κι αποχαιρέτησαν όλους ανεξαιρέτως τους παρευρισκόμενους κι έδωσαν ραντεβού για πολλές ακόμα, του ίδιου διαμετρήματος, εκδηλώσεις. Το φλουρί της βασιλόπιτας κέρδισε η Κική Τσαλαπατάνη, κόρη του αείμνηστου Γιάννη Τσαλαπατάνη (Βάνια), το δε βραβείο του παρέλαβε ο μικρός εγγονός του Γιάννη.

Θέλουμε να ευχαριστήσουμε όλα τα μέλη του Συλλόγου που μας τίμησαν με την παρουσία τους στην εκδήλωση.

Ευχόμαστε να έχουμε όλοι μια καλή χρονιά με υγεία για όλους μας και ο Σύλλογος μας να τα εκατοστήσει για να μπορεί να προσφέρει πάντα καλές και ποιοτικές εκδηλώσεις, να είναι δίπλα στα μέλη του και να φροντίζει για αυτά με τον καλύτερο τρόπο.

Λίγα λόγια για την αξέχαστη Γραμματική Διαμαντίδου-Βρανίκου

Πως θα ήταν δυνατό να κλείσουμε σε λίγες γραμμές ποια ήταν και τι ήταν για μας η δική μας Γραμματική.

Ήρθε στη ζωή στις 21 Νοεμβρίου 1925, Εισόδια της Παναγίας, ως το έκτο από τα εννιά παιδιά του Σεβαστού και της Μαρίας Διαμαντίδου. Παιδί πρόθυμο, φιλότιμο, εργατικό αλλά και πολύ δυναμικό, αρετές που θα την ακολουθήσουν σε όλη τη ζωή της και θα ωφελήσουν τους γύρω της.

Ήδη από παιδί διεκδικεί το δικαίωμα να παίζει με τις φίλες της στη Λάκκα μακριά από το σπίτι της και ως

βαστός πέθανε και άλλαξε πορεία η ζωή της. Αναγκαστικά σπούδασε μαία γιατί εκεί ήταν λυμένο το θέμα της διαμονής της στην Αθήνα. Ως σπουδάστρια αρρώστησε από φυματίωση από την οποία μεν θεραπεύτηκε, όμως όλη αυτή η περιπέτεια της άφησε μία πικρία και πάντα έλεγε πως η ζωή της φέρθηκε σκληρά από τα πρώτα χρόνια της νιότης της.

Ως μαία εργάστηκε στη Σύρο όπου γνώρισε και παντρεύτηκε το στρατιωτικό Μιχάλη Βρανίκο. Απέκτησαν μαζί δύο κόρες τη Φλωρίτα και τη Μαρία. Η ζωή

της φέρεται πάλι σκληρά και στα 50 της μένει χήρα με δύο παιδιά στα οποία πλέον αφιερώνει όλη της τη ζωή, με στερήσεις και αυτοθυσία.

Από το 1979 ζει μόνιμα στην Αθήνα, όπου αναγκάστηκε να μετακομίσει, λόγω των σπουδών των παιδιών της. Η νοσταλγία της για τη Σάμο την έκανε ενεργό μέ-

Η εκκλησία του Προφήτη Ηλία

ήξερε πως κάθε βράδυ θα τις έτρωγε από τη μητέρα της, γιατί δεν ακολουθούσε τους κανόνες της εποχής, που ήθελαν τα κορίτσια να μη βγαίνουν από την αυλόπορτα του σπιτιού τους.

Στο σχολείο την αγαπούσαν οι περισσότεροι συμμαθητές της, αγόρια και κορίτσια και στα δύσκολα χρόνια της κατοχής πολλές φορές έκλεψε τυρί από το μπακάλικο του παππού της για να το δώσει σε φτωχούς συμμαθητές της που πεινούσαν. Ως μαθήτρια γυμνασίου έβαλε το δικό της λιθαράκι στον αγώνα κατά των κατακτητών. Απέφευγε να μάθει ιταλικά στο σχολείο και ήταν σύνδεσμος των ανταρτών που είχαν καταφύγει στο βουνό. Εκείνη συνόδεψε και αποχαιρέτησε τον αδελφό της τον Κώστα, μαθητή της πέμπτης Γυμνασίου, έξω από το χωριό, όταν έφυγε κρυφά από τους γονείς του, για να πάει στην Αφρική να πολεμήσει τους Γερμανούς, όπου και σκοτώθηκε.

Με την καταπληκτική της φωνή συμμετείχε σε όλες τις σχολικές γιορτές και γι αυτό ο πατέρας της έλεγε πως όταν τελειώσει το Γυμνάσιο θα την έγραφε σε Ωδείο. Όμως ποτέ δεν σπούδασε μουσική, γιατί ο Σε-

λος στους Σαμωτικούς συλλόγους της Αθήνας, που λειτουργούσαν ως υποκατάστατο της ιδιαίτερης πατρίδας της, για την οποία έτρεφε παθολογική αγάπη.

Στα 82 της χρόνια υποβάλλεται σε σοβαρότατη χειρουργική καρδιάς. Αυτό ήταν βαρύτατο χτύπημα για την ψυχολογία της, γιατί έχασε την αυτονομία της. Παρόλα αυτά αγωνίστηκε 7 ολόκληρα χρόνια όρθια, αφιερώνοντας όλο της το χρόνο στον κήπο της και στα λουλούδια της.

Έφυγε στις 2 Φεβρουαρίου, ανήμερα της Υπαπαντής, μέρα γενεθλίων της μεγάλης της κόρης. Άραγε ποιοι από μας πού δεχτήκαμε απλόχερα την αγάπη της και την προσφορά της, της την ανταποδώσαμε αυθόρμητα μέσα από την καρδιά μας.

Ο Σύλλογος των Απανταχού Μαραθοκαμπιτών απευθύνει θερμά συλλυπητήρια στους συγγενείς της. Η αείμνηστη ήταν ιδρυτικό μέλος του Συλλόγου μας, μας βοήθησε πολύ στα πρώτα βήματά του και ενεργοποιήθηκε σε κάθε δραστηριότητά του. Αιώνια της η μνήμη.

Δημήτρης Κατσίκας

Αντίο φίλε

Με πολλή λύπη, πληροφορηθήκαμε τα δυσάρεστα νέα για το φίλο μας Μανώλη Ωρολογά. Πέρα απ' τα θερμά μας συλλυπητήρια στους οικείους του, θα ήθελα να εκφράσω λίγα λόγια ευγνωμοσύνης, ως ελάχιστο φόρο τιμής στη μνήμη του αείμνηστου εκλεκτού φίλου Μανώλη.

Ο Μανώλης ήταν ένας σπάνιος εξαιρετικός άνθρωπος με ιδιαίτερα αισθήματα αγάπης και φιλίας. Το χαρακτηριστικό της ευσπλαχνίας του είχε κάτι το ξεχωριστό για τη γενναιοδωρία του σε όλα τα επίπεδα της ανθρωπιάς.

Ο ψηλέας Μανώλης ήταν και αυτός ένας από τους ηρωικούς εκείνους μετανάστες που πήγε στην Αμερική, σε αναζήτηση μιας καλύτερης ζωής στο άνθος της νιότης του και με μόνα του εφόδια τον ακέραιο χαρακτήρα του, την καλοσύνη του, την όρεξη για δουλειά και το ζήλο για πρόοδο.

Η ζωή του μπεκάρη στην ξενιτιά είναι ανυπόφορη, έπρεπε να βρει σύντροφο. Με την εκλεκτή της καρδιάς του Κατίνα από την πανέμορφη Μυτιλήνη οδήγησαν το ελπιδοφόρο πλοίο της ζωής τους στην ευτυχία που δεν άρνησαν να βρουν, με την δημιουργία μιας υπέροχης οικογένειας που την ανθοστόλισαν τα παιδιά. Ο αείμνηστος, σε όλη του την ζωή προσπαθούσε να εκπληρώσει στο μέγιστο βαθμό όλες τις ανθρωπινες υποχρεώσεις, του οικογενειάρχη, του συγγενή, του φίλου και του Έλληνα.

Καθώς γυρίζω τις σελίδες στις λίγες συναντήσεις μας στη γενέτειρα μετά τον ξεριζωμό μας, θυμάμαι, λέξη προς λέξη όσα συζητήσαμε για τα επτά χρόνια ακώριστης φιλίας στο Γυμνάσιο. Τι να πρωτοθυμηθώ! Το ήθος του, τον ήπιο χαρακτήρα του, το καλαμπούρι του! Θα αναφερθώ σε κάτι ωραίες στιγμές που θυμάμαι.

Η μια είναι, όταν ένα απόγευμα κάναμε τη βόλτα μας προς τη Σγουρού, ο Μανώλης στην μέση που ήταν ο πιο ψηλός, ο Γιώργος δεξιά του κι εγώ αριστερά του, συναντήσαμε μπροστά στην εκκλησιά της Αγίας Παρασκευής τον κύριο καθηγητή μας Νικόλαο Θράβαλο. Αμέσως το δεξί χέρι ανέβηκε στο πλίκιο να τον καιρετήσουμε. Έλα όμως που η αφεντιά μου είχα ξεχάσει να το φορέσω. «Πού είναι το καπέλο σου, Κατσικά, πήγαινε γρήγορα να το πάρεις, να μην αναγκασθώ και καλάρω την αλατσερή σας». «Κύριε καθηγητά», ανάλαβε το λόγο ο αείμνηστος, «αποφεύγει να φορά το πλίκιο, γιατί βγάζει κόρνα».

Κι αυτό το άλλο, ο Μανώλης ήταν ένα χρόνο μεγαλύτερός μου, ο Γιώργος ένα χρόνο μικρότερός μου και διερωτούμεθα πώς βρεθήκαμε και οι τρεις στην ίδια τάξη. Με κείνο το παιδιακίστικο αγνό και μανωλιώτικο χιούμορ μας έδωσε την απάντηση ο αείμνηστος: «όταν εσύ και εγώ αρχίσαμε Γυμνάσιο, ήταν εφτατάξια». Κι οι δυο μας είχαμε ρίξει κανόνι στην πρώτη τάξη.

Συχνά μιλούσαμε από το τηλέφωνο με το φίλο Μανώλη, ιδίως όταν είχαμε ν' αναφέρουμε κάτι από τα χρόνια του Γυμνασίου. Την τελευταία φορά που συναντηθήκαμε, ήταν στη γενέτειρα, στο γάμο της Παρασκευούλας. Αν και πανευτυχής που συνόδευε τη κόρη του νύφη, κατάλαβα πως ήδη είχε ξεκινήσει η περιπέτεια της υγείας του.

Για την αποδημία του αείμνηστου φίλου Μανώλη Ωρολογά εκφράζουμε τα ειλικρινά μας συλλυπητήρια στην αγαπημένη του σύζυγο Κατίνα, στα παιδιά του, στα αδέρφια του καθώς και στους λοιπούς συγγενείς του.

Θα τον θυμόμαστε.

Την ώρα που γράφονται αυτά τα θερμά λόγια στην μνήμη του αείμνηστου Μανώλη με μεγάλη μας λύπη μάθαμε ότι έφυγε και ο άλλος του αδελφός Οδυσσέας Ωρολογάς.

Θερμά συλλυπητήρια στις οικογένειές τους και σε όλους τους δικούς τους ανθρώπους εκφράζει ο Σύλλογος των Απανταχού Μαραθοκαμπιτών Σάμου.

Ελένη Αλ. Κώνστα

Μετανάστης

Ένα κομμάτι της ψυχής μου ταξιδεύει...
Στη μόνιμη φωλιά του ολοταχώς οδεύει.
Νήμα ολόχρυσο κρατά τον προσδεμένο,
στο πατρικό το χώμα, γερά στεριωμένο.

Πάνε χρόνια πολλά, τον τράβηξαν τα ξένα.
Παιδί ακόμα, ξεμάκρυνε απ' τη γέννα.
Κύματα και στεριές με μιας τον χώρισαν.
Και όλα ξάφνου γύρω αντάμα ράγισαν.

Στο χρόνο άστρο λαμπερό πωγουρίζει,
τα βήματά του κάθε τόσο μαγνητίζει.
Στις ρίζες πίσω έρχεται, αναθυμιάται.
Από αγάπες, ήχους και οσμές κρατιέται.

Μανώλης Κ. Αθανασίου
Τα Μαραθοκαρπίτικα. Η Βγενού

Ζητιάνα ήταν η Βγενού, μα στον νάρθηκα της εκκλησιάς δε στάθηκε ποτές για να απλώσει χέρι κι ούτε στις πόρτες παραστόλιασε.

Πήγαινε στην εκκλησιά για να κάνει μονάχα το σταυρό της. Ήταν ταχτική στο σπερνό και τη λειτουργιά απ' τον όρθο κι είχε μαζί της πάντα και το μουρό της, το Νικουλέλι. Την ώρα που ο παπάς περνούσε τ' άγια κι

στα ξένα σπίτια η Βγενού κορφαδιαζότανε πάντα. Ό,τι της δίνανε το 'παιρνε. Κι ούλα που της δίνανε τα σμάζεψε για το μουρό της, το Νικουλέλι.

Το Νικουλέλι είχε σφαλίξει τα τριάντα και πορπάταε τα σαράντα. Ακούστε να δείτε τι λουγιού ήτανε το Νικουλέλι. Ήταν όμορφο πρώτα-πρώτα. Μαυρομούστακο. Ένα πρόσωπο που έτσι και το κοίταζες, σε

ρουφούσε από μέσα. Το Νικουλέλι δεν δούλεψε στη ζωή του ποτές, μεγάλωσε στα γόνατα της μάνας του και ήτανε μουρό πάντα. Άμα η Βγενού έφευγε για τη βόλτα της, το Νικουλέλι καθότανε στην πόρτα του σπιτιού τους και την απάντεχε να γυρίσει. Κάτι θα του 'φερνε και με τη φωνή του, «τι μου 'φίρις»; Πάντα ένα σύκο, ένα λουκούμι, για ένα κομμάτι μέντα απ' το Γιάνναρο.

Ο Μ. Αθανασίου δεξιά με τη γυναίκα του και ένα φίλο του τη δεκαετία του 1950.

έλεγε το «πάντων ημών», το Νικουλέλι ξαπλωνότανε μακρύ-πλατύ απάνω στα μάρμαρα κι ο παπάς το διασκελούσε. Και σαν έλεγε το βαγγέλιο ο παπάς πάλι, το Νικουλέλι έσκυβε μπροστά του ν' ακουμπήσει το κεφάλι του στο βιβλίο. Τη Βγενού τη ξέρανε ούλοι στο μαχαλά μου και παραμάχαλα. Χήρα πριν τρία χρόνια, είχε τις δικές της μορφιές. Απ' το πουρνό ίσαμε το βράδυ πάγαινε στα ξένα σπίτια. Έκανε κουσιμέτια. Έπαιρνε λάδι ν' ανάβει κανένα καντήλι στο νεκροταφείο. Πάγαινε την πατέλα τα κόλλυβα στην εκκλησιά. Και πότε-πότε σαν την καταφέρνανε οι κουπελούδες, έβλεπε και τον καφέ κι έλεγε τη μοίρα τους.

Η Βγενού ήταν η πιο καλή κουπακού. Μέσα σε πόσα τέρμινα θα γινότανε το κάθε πράμα το 'ξερε πάντα. Στων κοριτσιών τις φλυτζάνες εύρισκε ούλο σταυρούς. Σφαλούσε τότε με πονηράδα το 'να της το μάτι, τα κορίτσια σαν το βλέπανε αυτό κοκκινίζανε και της γνέφανε μη τυχόν και το πει. Η Βγενού το 'ξερε. Ο σταυρός μέσα στο πηκτάρι του καφεδιού ήταν σίγουρα γαμπρός, προξενιά το δίκως άλλο. Έτσι που γύριζε

Μοναχό του στο δρόμο δεν έβγαινε, δεν διασελούσε την μπεζούλα. Πάντα με τη μάνα του μαζί για να μην τον πειράζουν τα μωρά τα μικρά και τα μεγάλα σαν αυτόν. Η Βγενού έλεγε πως το κάνανι από ζούλια. Το Νικουλέλι όταν περνούσε από κοντά μας του φωνάζαμε: «κουλιαβίδα πιζβίκ». Τότες σαν τ' άκουγε αυτό το Νικουλέλι, έκλαιγε με δυνατά ουρλιαχτά και πασπάτευε τη γη για να πιάσει καμιά πέτρα. Η μάνα του η Βγενού καταριότανε κι έκανε το σταυρό της, ζητώντας να δει ψηλά το Θεό. Αυτό γινότανε πάντα από τότε που το Νικουλέλι έπαθε τα καημένο και σακατεύτηκε. Το Νικουλέλι ήτανε σχεδόν στραβό. Τα μάτια του τζιμπλιασμένα, κόκκινα, φονιάδες. Στον ήλιο και στο φως ποτές δεν ανοίγανε. Μα δεν ήταν μόνο αυτό. Το Νικουλέλι το 'πανε κι «η έξ' απού δω», σιλινιασμός, όπως έλεγε σκουπίζοντας τα μάτια της η Βγενού.

Σαν το πρωτόπασε, σκάψανε στο χώμα εκεί που το κεφάλι του, βρήκανε ένα κάρβουνο αναμμένο, το σβήσανε τότες μέσα στον αγιασμό, το τρίψανε και του το ποτίσανε. Λένε πως γιάνει μ' αυτό ο άρρωστος. Σαν το

έπανε το κακό, το Νικουλέλι έπεφτε κάτω και σπαρταρούσε σαν σκυλόψαρο. Το στόμα του γέμιζε αφρό. Ύστερα απόμεινε ξερό και ροχάλιζε. Σαν ξυπνούσε ήταν κατακίτρινο και συλλογισμένο.

Πότε-πότε το Νικουλέλι έκανε κι άλλα πράγματα χειρότερα. Το πάνανε παροξυσμοί. Έβαζε τις λαλιές και γύρευε να βρει γυαλιά να βγάλει τα μάτια του που δεν βλέπανε. Τότες η μάνα του η Βγενού μαδιότανε σαν το παγώνι. Έτρεχε από πίσω του, του φώναζε, «μουρό μ' Νικουλέλι», το παρακαλούσε, έκλαιγε, λαχάνιαζε, φώναζε τα μωρά να το πιάσουν. Και κείνα φωνάζανε τότες πιο πολύ ακόμα στη μέση στην πλατεία του χωριού Λούγκα: «κουλιαβίδα πιζβίκ».

Σαν καταλάγιαζε με τα πολλά το Νικουλέλι, η Βγενού η μάνα του έκλαιγε βουβά και το Νικουλέλι βλαστήμαγε τη μάνα που τον γέννησε.

(Άπλυτους. Καλείται ούτω πολύυδρος κρήνη εν Μαραθοκάμπω και κατά την συνοικίαν της Αγ. Τριάδος. Το όνομα φαίνεται παράδοξον, εν τούτοις ερμηνεύεται, αν λάβωμεν υπ' όψιν ότι υπήρχεν εν Μαραθοκάμπω οικογενειακόν όνομα Άπλυτος. Ήτο δε εκ των σημανουσών οικογενειών καθόσον ο Ιωάννης Δ. Άπλυτος ήτο δημογέρων τω 1831 (πρβλ. Πρεσβεία Σαμίων, Μαθιουδάκη) και βουλευτής το 1836-37 (πρβλ. Σταμ. Δ' 125). Φαίνεται λοιπόν ότι ούτος κατεσκεύασε την κρήνην και διά τούτο οι κάτοικοι εις μνήμην αυτού εκάλεσαν την κρήνην Άπλυτος).

Ο Μανόλης Κ. Αθανασίου (1916-1987) έγραψε λίγα διηγήματα αυτοβιογραφικού χαρακτήρα, κυρίως αναμνήσεις των παιδικών του χρόνων κατά τη δεκαετία του 1970, όπως το ανέκδοτο αυτό διήγημα που δημοσιεύεται από χειρόγραφο του. Ίσως να μην είναι η τελική μορφή του, γιατί υπάρχουν δύο χάσματα στο κείμενο και η ιστορική σημείωση στο τέλος, σε καθαρεύουσα, για τη βρύση της Άπλυτης δεν ταιριάζει με το κείμενο. Βιογραφικά στοιχεία για το Μανόλη Αθανασίου δημοσιεύθηκαν στο περιοδικό Φτεριάς, τεύχος 25, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2005. Επειδή χρησιμοποιούνται σπάνιες ιδιωματικές λέξεις, ακολουθεί γλωσσάριο.

Γλωσσάριο

απαντέχω: περιμένω, προσδοκώ.

βαγγέλιο: ευαγγέλιο.

γαίνω: υγαίνω, γίνομαι καλά, θεραπεύομαι.

διασκελίζω και δρασκελίζω: (μτβ.) υπερπηδώ περνώντας τα πόδια μου από πάνω (βλ. Λεξικό Μπαμπινιώτη). Πβλ. και διασελώ παρακάτω με την ίδια σημασία.

ζούλια: ζήλεια.

κορφαδιάζω: βλ. κορφιάζω, βάζω κάτι στον κόρφο μου (αρχείο του Ιστορικού Λεξικού της Ακαδημίας Αθηνών).

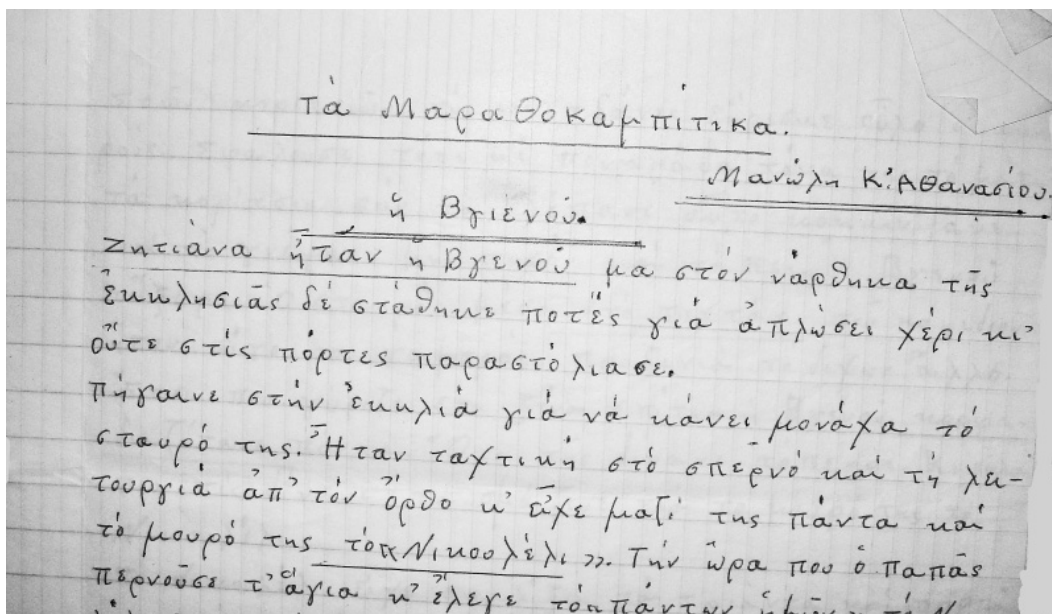
«κουλιαβίδα πιζβίκ»: παραποιημένος λεξικός σχηματισμός με περιπαικτικό περιεχόμενο.

κουπακού: ο άνθρωπος που ασχολείται με την κούπα (αν κρίνουμε από τα συμφραζόμενα). Πβλ. φλυτζανού.

μαχαλάς: γειτονιά.

μορφιά: η λ. απαντά διαλεκτικώς ως τύπος του ουσιαστ. «ομορφιά», αλλά δεν ταιριάζει σημασιολογικά στο περιεχόμενο. Εδώ πρέπει να σημαίνει «συνήθεια, χούι».

μουρό: μωρό.

Το χειρόγραφο του Μανόλη Αθανασίου

παραστολιάζω και παραστολιάζομαι: 1. στέκομαι άπραγος, κάθομαι και περιμένω, χαζολογώ, χαζεύω (τ. παρασταλιάζω) πβλ. ξεροσταλιάζω < παράστολος (επίθ.) παραστόλι (ουσ.) (αρχείο του Ιστορικού Λεξικού της Ακαδημίας Αθηνών). Λέσβος, Ικαρία, Ίμβρος κ.ά.

σμαζεύω: μαζεύω, συλλέγω, συμμαζεύω.

σπερνός: εσπερινός.

σφαλίζω: κλείνω.

χουσιμέτι: θέλημα, εξυπηρέτηση.

Εμπέλεια: Γραμματική Κάρλα

Στέλιος Καραγιάννης
Ο γελωτοποιός της οδού Σιέρπες

Μ' αρέσει να περιδιαβαίνω τα βροχερά χειμωνιάτικα βράδια φορώντας τη ρεντιγκότα μου στους παγωμένους δρόμους και στα έρημα πάρκα της Σεβίλλης. Όλο το απόγευμα έβρεχε. Έβρεχε ασταμάτητα, καταρρακτωδώς. Κατά διαστήματα έριχνε ένα λεπτό γκριζόλευκο χιόνι όπως εκείνο που έπεφτε μέσα στις σελίδες των μυθιστορημάτων του Ντοστογιέφσκι και του Κνουτ Χάμσουν που διάβαζα ξαγρυπνώντας τις νύχτες όταν ήμουν παιδί. Το ιστορικό κέντρο της πόλης είχε από ώρα ερημώσει κι είχε μειωθεί αισθητά η κυκλοφορία. Πού και πού περνούσε κανένα παλιό κάρο, απ' αυτά που μεταφέρουν τους τουρίστες για να κάνουν τη ρομαντική τους βόλτα στα αξιοθέατα της πόλης, κι οι αποκλεισμένοι από ώρα θαμώνες στα πανέμορφα της καφέ άκουγαν σαν μαγεμένοι το υποβλητικό τλοκ τλοκ των οπλών των μουσκεμένων αλόγων κοιτώντας με αδημονία τη βροχή που ανελέητη μαστίγωνε την ασφαλτο και τα πεζοδρόμια όπως οι εκνευρισμένοι απ' την αναδουλειά καροτσέρηδες τα ταλαιπωρημένα τους ζώα.

Αίφνης σταμάτησε να βρέχει και ξεπρόβαλε πάνω από την Τριάνα υποβλητικό και μεγαλοπρεπές το ουράνιο τόξο. Αγαπώ ιδιαίτερα αυτά τα μελαγχολικά σαββατόβραδα του Δεκέμβρη, όταν η φύση συμμαχεί με την ποίηση του Γουστάβου Αδόλφου Μπαίκερ και έρχεται η ώρα που, έχοντας τελειώσει τον καφέ μου και διπλώσει με νωχέλεια την εφημερίδα μου για να χωρέσει στη μέσα τσέπη του πανωφοριού μου, ετοιμάζομαι να βγω στο δρόμο δίχως σκοπό, δίχως συγκεκριμένο προορισμό, ωθούμενος μόνο απ' την αφόρητη πλήξη που από καιρό βαραίνει πάνω στη ψυχή μου. Κανένας, το ξέρω δε θα μπορούσε να καταλάβει γιατί έχω διπλωμένη μια εφημερίδα στη μέσα τσέπη του πανωφοριού μου. Εγώ μόνο το ξέρω και χαμογελάω ικανοποιημένος γι αυτό! Την ημέρα τη χρησιμοποιώ για να καλύπτω της ψυχής μου το κενό. Τη νύχτα για να λύνω στο φτηνό πανδοχείο της δόνας Ελβίρας, όπου τους τε-

λευταίους μήνες διαμένω, κανένα σταυρόλεξο. Έτσι, σκοτώνοντας με τον πιο ανώδυνο τρόπο τον ελεύθερο χρόνο μου, αποφεύγω και το να έρθω αντιμέτωπος με τις αναμνήσεις μου που αναδύονται από το πρόσφατο παρελθόν μου και με βασανίζουν εκείνη τη δύσκολη μεταμεσονύχτια ώρα προτού με πάρει ο ύπνος.

Ποτέ μου ωστόσο δεν τα κατάφερα μέχρι σήμερα να βρω ποιος ήταν ο ποιητής που έγραψε τις μικρές ιστορίες με τον Πλατέρο ή τον νηκολόγο και θρησκευόμενο συγγραφέα του Λον Χουάν Τενόριο. Ίσως να φταίει η μνήμη μου, που εξασθένησε αισθητά τα τελευταία πέντε χρόνια, ίσως όμως να φταίνε και τα ισπανικά μου, που εξακολουθούν, καθώς είμαι ένας αντικοινωνικός και περιθωριακός *giri* απ' το βορά, να είναι αδύναμα. Αφήνω πάντα στο κομοδίνο μισοτελειωμένο το ιρλανδέζικό μου ουίσκι, το τασάκι γεμάτο με αποτσίγαρα και την εφημερίδα μου πεταμένη στο πάτωμα, κι αρχίζω να μετρώ τα αστεράκια της ταπετσαρίας του απέναντι τοίχου εκλιπαρώντας για έλεος το Μορφέα, το θεό του ύπνου, να έρθει επιτέλους να με πάρει. Το πρωί με ξυπνάει πάντοτε η δυνατή φωνή ενός νεαρού αλγερινού πλανόδιου οπωροπώλη, που έχει απ' τα άγρια χαράματα στήσει τις

Σπίτια στην παλιά συνοικία της Σεβίλλης

τάβλες του κάτω απ' το παράθυρό μου και με τη γαλλική του προφορά, διαλαλεί ασταμάτητα και ανάλογα με τα βλέμματα των περαστικών που σταματάνε μπροστά του, άλλοτε τα ωραία και φρέσκα πορτοκάλια της Κόρδοβας, άλλοτε τους κουρμάδες της Ταγγέρης και τους εξωτικούς λωτούς της Ουέλβας κι άλλοτε τα κάστανα της Χαέν και τα χνουδωτά της κυδωνία.

Μουσική απελπισμένη ενός τυφλού βιολιστή, που τον προσπερνάν αδιάφορα τα πλήθη των βιαστικών ταξιδιωτών έξω απ το σταθμό του τρένου αυτής της μητρόπολης, πορεία ενός πλοίου δίχως καπετάνιο και πλήρωμα που αφέθηκε να προχωρεί μες στον τρικυμισμένο Ατλαντικό χωρίς φορτίο και προορισμό, κάπως έτσι παίχτηκε μέχρι σήμερα η ζωή μου. Τώρα που δε

φλογίζουν πια την ψυχή μου τα πάθη και οι νοσταλγίες του παρελθόντος, τώρα που δεν έχουν καμιά σημασία τα όνειρα και οι αγωνίες του φτωχού και ανυποψίαστου νέου που κάποτε υπήρξα, μπορώ πια να αφήσω τα απλανή μου μάτια να δεχτούν με στοργή το μειλίχιο φως αυτής της χειμωνιάτικης μέρας που σε λίγο θα σβήσει πάνω απ' τον Γουαδαλκιβίρ για να γίνει καπνός, ξοδεμένος ανώφελα χρόνος, παρελθόν, τίποτα. Αν σας αφηγούμαι αυτά που αισθάνεται ένας απάκης ή καλύτερα ένας σύγχρονος Λάζαρος ξεχασμένος από όλους μες στο ιστορικό πολυπληθές κέντρο της Σεβίλλης, είναι για να καταλαγιάσω τις μελαγχολίες μου και να απαλύνω τις πίκρες μου. Αυτά που εξομολογούμαι στον εαυτό μου δεν έχουν ασφαλώς για σας καμιά σημασία, γιατί τίποτα που συμβαίνει στη ζωή των απόκληρων και των καθημαγμένων δεν μπορεί σε τούτο τον κόσμο να έχει πλέον κάποιο νόημα, κάποια σημασία. Μάταια λοιπόν σας μισάνοιξα αυτό το εφτασφράγιστο από καιρό παράθυρο μήπως μπορέσετε και δείτε κάτι μέσα στο χειμωνιάτικο τοπίο του εγκαταλειμμένου κήπου της κουρασμένης ψυχής μου. Τι μπορεί, σ' αλήθεια, να εξομολογηθεί ένας παραιτημένος από καιρό *giri*, ένας απ' αυτούς τους περιπλανώμενους που αδιαφορούν παντελώς για τα προβλήματα τις χαρές και τις λύπες της σύγχρονης ζωής, ένας άνθρωπος που πητήθηκε απ' τη ματαιότητα της ίδιας του της ζωής καθώς άφηνε καθημερινά να τον προσπερνούν τα γεγονότα, τι μπορεί να σας αφηγηθεί ένας καθημαγμένος Λάζαρος που να αξίζει τον κόπο και να σας προκαλέ-

σει το ενδιαφέρον;

Οι μέρες της νιότης μου ήταν μια ατέλειωτη σειρά από επαναλαμβανόμενες καταστάσεις πλήξης από ατέλειωτες δοκιμές ψυχικού πόνου για τις οποίες δυστυχώς δεν υπήρχε παυσίπονο. Όπως ο οδοντογιατρός που σκαλίζει με ένα αιχμηρό εργαλείο ένα κούφιο δόντι για να του αφαιρέσει το σάπιο μέρος έτσι κι εγώ αγκυλώνω τις ώρες της πλήξης τη μνήμη μου. Αλλά, το ξέρω, δεν είναι βολετό να φύγει ο πόνος αν δε φύγουμε μαζί του κι εμείς. Σκέφτομαι ότι η ζωή μου σε τελευταία ανάλυση δεν ήταν τίποτ' άλλο παρά ένα πεδίο επαναλαμβανόμενων δοκιμών πόνου μετά από σύντομες συναλλαγές και συναντήσεις σε κατὰ γώγια και φτηνά ξενοδοχεία διάφορων ευρωπαϊκών πόλεων με φτηνές αγοραίες γυναίκες που ήταν φυσικό να μη με γνωρίσουν και να μη τις γνωρίσω κατά βάθος ποτέ.

Αν κάνω τον απολογισμό για το τι τελικά έμεινε απ' αυτές τις σύντομες και ανούσιες συναντήσεις με τους διαχυτικούς και όλο ψεύτικες υποσχέσεις αποχωρισμούς, ίσως να καταλήξω στο συμπέρασμα ότι η κάθε μια τους ήταν διαφορετική όπως και οι εμπειρίες μου από το επάγγελμα του κλόουν που για να επιβιώσω έκανα. Λεπτομέρειες ασήμαντες τώρα θα μου πείτε που σε κρατούν τότε - τότε στο χείλος του γκρεμού, λεπτομέρειες που κάνουν πιο ανυπόφορες τις θλιβερές αναμνήσεις της μαύρης μου δεκαετίας του εβδομήντα, χρόνια που φύγανε τόσο γρήγορα σαν ένα σμήνος διαβατάρικα πουλιά.

Μια βραβευμένη Μαραθοκαμπίτισσα

Με ένα βραβείο στις αποσκευές της επέστρεψε από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής η συγχωριανή μας υψίφωνος κ. Ειρήνη Κώνστα, που συμμετείχε στις εκδηλώσεις για την Παγκόσμια Ημέρα της Γυναίκας, προσκεκλημένη της ομογένειας και του Ομίλου για την UNESCO υπό την προεδρία του κ. Ιωάννη Μαρωνίτη.

Η ελληνική αντιπροσωπεία αποτελούμενη από έξι καλλιτέχνες δεξιώθηκε στην αίθουσα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών και παρουσίασε στο Mamie Fay Auditorium της πολιτείας Queens τη μονόπρακτη όπερα του ελληνοκαναδού

συνθέτη-μαέστρου Παναγιώτη Καρούσου Προμηθέας Δεσμώτης.

Η κ. Ειρήνη Κώνστα στον πρωταγωνιστικό ρόλο της Ηούς ενθουσίασε με την ερμηνεία της και απέσπασε το θερμό χειροκρότημα εκατοντάδων ομογενών που με δάκρυα στα μάτια τραγούδησαν τον Εθνικό Ύμνο.

Μεγάλες στιγμές για σεμνούς καλλιτέχνες που τιμούν την χώρα τους, την ιδιαίτερή τους πατρίδα και την τέχνη τους. Ο Σύλλογος εύχεται στην Ειρήνη να έχει πάντα τέτοιες μεγάλες καλλιτεχνικές επιτυχίες.

Νίτσα Κιάσσου

Αποκριές στον Μαραθόκαμπο

Οι αποκριές στον Μαραθόκαμπο αρχίζουν με τη σφαγή των κολοκυθιών που από το φθινόπωρο σιγοψήνονται αραδιασμένα στις τaráτσες και σε μέρη προσπλιακά. Με το άνοιγμα του Τριωδίου τα γλυκόσαρκα ετούτα καρπίσματα του καλοκαιριού θυσιάζονται στο βωμό του καλωσορίσματος της νέας εποχής που θέλει κανάκεμα για να ξυπνήσει και ν' αρχίσει να γεννοβολά. Η έγνοια της κολοκυθόπτωσης, άλλωστε, απaráβατη διατροφική συνήθεια των ημερών, κυριαρχεί στο

υπαρχόντων σε απόθεμα υλικών με τα μυριστικά της άνοιξης. Δυόσμος και μάραθα, κολοκύθι, σπανάκι, παπαρούνες, τρυφερά κρεμμυδάκια κι άγρια χόρτα σμίγουν ανελλιπώς εδώ και χρόνια πολλά σε φακελώματα και σπαργανώματα αρτυσμένα με πιπεράτο ντόπο τυρί για να ροδοψηθούν εν τέλει στο αρωματικό ελαιόλαδο που οι Σαμιώτες γενικά διαθέτουν μπόλικο....

Για τα μασκαρέματα οι Μαραθοκαμπίτες δεν χολοσκάνε και πολύ και δεν σπατάλησαν ποτέ χρόνο και

Καθαρή Δευτέρα στον Όρμο, δεκαετία 1960

μυαλό της Μαραθοκαμπίτισσας νοικοκυράς σαν ιερή μέριμνα. Η παράδοση τούτες τις μέρες απαιτεί τσικνίσματα κι ο κάθε τόπος ερμηνεύει τούτη την απαίτηση με τον δικό του τρόπο. Η Τσικνοπέμπτη έχει καθιερωθεί πλέον ως κρεοφάγος, αλλά η παιδική μνήμη υποστηρίζει πως τα κούγια μας κάποτε τη μέρα ετούτη, κάθε άλλο παρά σχετικά με την κρεοφαγία ήτανε. Τα σφαχτά δυσεύρετα περιορίζονταν στα πακουλά ορνίθια του Γενάρη ή σε κανένα πρώιμο κατοικάκι που μαγειρεύονταν όμως αποκλειστικά τις Κυριακές. Ψυγεία δεν υπήρχαν και τα διαθέσιμα αγαθά ήταν αυτά που συντηρούσε η άλμη καθώς και οι διατηρημένοι καρποί. Η τοπική παραδοσιακή κνίσσα λοιπόν δεν θα μπορούσε να προέρχεται παρά από τα τηγάνια, από το αριστοτεχνικό παίδεμα της ζύμης και από το πάντρεμα των

χρήμα, αφού τα καρναβαλικά δρώμενα εδώ έχουν δι-αφορετικό ήθος και χρώμα από άλλες περιοχές της Ελλάδας. Βασικές προϋποθέσεις η φαντασία, ο αυθορμητισμός, λίγο κρασί και μια μικρή ανασκαφή οπωσδήποτε στα καθημερινά και τα αζήτητα, στα μπαλωμένα ρούχα, στα στενά ή τα φαρδιά, στα κοντά, τα μακριά, στα ξεχασμένα και τα παλιομοδίτικα. Η λέξη φρατζόλι άλλωστε που αφορά στους μεταμφιεσμένους, έχει πλήρως ενταχθεί στην καθομιλουμένη και εκτός αποκριάς υποδηλώνει το γελοιό, το παραστολισμένο, το παραμορφωμένο, το παράταιρο....

Οι κακόμορφοι τούτοι μασκαράδες αγαπούν τα σκοτάδια, τις νυχτερινές περιοδείες, τις επισκέψεις στα σπίτια, το χορό, το τραγούδι και το κρυφτό ανάμεσα στα σοκάκια και τις σκιές, ενώ διασκεδάζουν με τον

τρόμο, την έκπληξη και την περιέργεια που προξενεί η ασχήμια τους. Τις περισσότερες φορές κρατούν την ανωνυμία τους προστατεύοντας ίσως τον καθωσπρεπισμό που στιγμιαία καταργεί η μεταμφίεση, αλλά και μετατρέποντας σε γρίφο συνάμα τη μυστηριώδη τους παρουσία. Σύμφωνα με μαρτυρίες ηλικιωμένων τα φρατζόλια του παρελθόντος νυχτοπερπατούσαν καθ' όλο το διάστημα της αποκριάς και μόνον τις Κυριακάδες εμφανίζονταν στο φως της μέρας. Η αποκάλυψη τότε της ταυτότητας του μεταμφιεσμένου ήταν αναπόφευκτη οπότε εύλογα αντιλαμβάνεται κανείς πως στο μείντάνι δεν έβγαιναν όλοι ανεξαιρέτως οι μύστες.

Απ' το προσκίνητο δεν θα μπορούσαν βέβαια να λείπουν και τα παιδιά. Οι μεταμφιέσεις τους όμως άρχισαν να ξεφεύγουν από το παραδοσιακό μοτίβο αφού από τη δεκαετία του 1960 είχαν αρχίσει ήδη να κυκλοφορούν στην τοπική αγορά οι στολές, οι μάσκες, τα φανταχτερά εξαρτήματα και οι πριγκιπικές κορώνες. Της Κυριακής χαρά ωστόσο και της Δευτέρας πίκρα όλα ετούτα τα ψεύτικα, τα κολλημένα με τη μύξα όπως λέγανε. Οπότε κάπου στη μέση του διαστήματος συντελούνταν και η οριστική επιστροφή στη σιγουριά του τζακόπανου, του μεσοφοριού της γριάς, του τσεμπεριού και των κουρελιών που ξέμεναν στα πλυσταριά...

Ανάμεσα όμως στα μπουλούκια των μεγάλων και των μικρών μασκαράδων κάποτε έκανε και την εμφάνισή του ένα τρίτο πρόσωπο. Ήταν ο αρκουδόγυφτος, εντελώς άγνωστος στην τοπική κοινωνία που εμφανίζονταν από το πουθενά και τριγυρνούσε τις γειτονιές σέρνοντας την αρκούδα του, ένα ταλαίπωρο ζωντανό βουτηγμένο στη σκόνη που χόρευε ή μάλλον μετακινούσε το βάρος του από το ένα πόδι στο άλλο όταν εκείνος έπαιζε το ντέφι. Πότε Μαριγώ και πότε Κατίνα το σκλαβωμένο αγρίμι με τον χαλκά στη μύτη και το πηγμένο στα τριβόλια τρίχωμα, έμοιαζε να καταλαβαίνει τις προσαγές και να τις υπακούει δίνοντας με αξιοπρέπεια μια θλιβερή παράσταση που όμως έβγαζε μεροκάματο. Αυτά ως το 1970, για τούτο και οι μνήμες αμυδρές. Από εκεί κι έπειτα τα θεάματα αυτού του είδους σταματούν καταργώντας ταυτόχρονα ένα αποκριάτικο στοιχείο. Ο μαρτυρικός τρόπος εκπαίδευσης των ζώων που γίνονταν κυριολεκτικά πάνω σε πυρακτωμένη λαμαρίνα, ξεσήκωσε την οργή των φιλοζωικών οργανώσεων που κατόρθωσαν ν' απαγορευτεί δια νόμου κάθε εκμετάλλευση και κακοποίηση των άτυχων εκείνων πλασμάτων.

Το έθιμο των φρατζολιών βαστάει γερά ως τις μέρες μας με ελάχιστες πλην όμως αναπόφευκτες παραλλαγές. Οι ρίζες του φυσικά ανιχνεύονται στο βάθος των αιώνων. Σύμφωνα με τους ερευνητές η κακόμορφη μεταμφίεση ως καθαρά ειδωλολατρική παράδοση καταδίδωκει τα κακά πνεύματα του χειμώνα κι εξασφαλίζει την επιτυχία της νέας σοδειάς. Το μουτζούρωμα, τα κουρέλια, η γαϊδουροκαβαλαρία πάλι καθώς και κάποια άλλα στοιχεία αναγνωρίσιμα ως τις μέρες μας παραπέμπουν στον μεσαίωνα και τα βυζαντινά χρόνια

και δεν είναι παρά η αναβίωση των διαπομπεύσεων στο ιπποδρόμιο. Σύμφωνα όμως και με μια τρίτη εκδοχή από το Ψυχοσάββατο κι ύστερα παραλλαγμένες οι ψυχές ανεβαίνουν από τον Άδη και κυκλοφορούν ανάμεσα στους ζωντανούς ως την Πεντηκοστή....

Η Κυριακή της Τυρινής έχει καθιερωθεί πλέον ως η επίσημη μέρα της παρέλασης των ιδιόμορφων αυτών μασκαράδων. Ο Πολιτιστικός Σύλλογος καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για τη διατήρηση του εθίμου προσφέροντας σε όλους την ευκαιρία για μια διασκέδαση ανεπιτήδευτη με ζωντανή μουσική και οينوποσία... Είναι η τελευταία δόξα των φρατζολιών. Η Καθαρή Δευτέρα ξημερώνει σεμνή και νηστεύουσα, με προμεούρα για κάθαρση λες κι απώτερος στόχος είναι η λήθη και η λύτρωση εξ αιτίας των παρεκτροπών του παρελθόντος δεκαπενθήμερου. Ο κόσμος εκδράμει ανελλιπώς προς τις εξοχές και τις παραλίες με τον χαρταετό παραμάσκαλα ξενύχτης και ψιλομεθυμένος ακόμα, αλλά και πάλι το γλεντοκόπι συχνά είναι αναπόφευκτο. Η θάλασσα τόπος δημοφιλής, παλιότερα πρόσφερε και τη δυνατότητα εξοικονόμησης των σαρακοστιανών της ημέρας, αν το επέτρεπε ο καιρός. Αχινοί και πεταλίδες σε αφθονία στις ακτές και στα προσβάσιμα κομμάτια του βομβαρδισμένου λιμανιού του Όρμου, χταπόδια και σουπιές επίσης μπόλικά και τα προσπλιακά καφενεΐα κατάγιαλα, μαγνήτης για τα πλήθη που διασκεδάζαν ως αργά τη νύχτα με φαγοπότι που βαφτίζονταν σαρακοστιανό, με μουσικά συγκροτήματα και καλλιτεχνικά νούμερα ενίοτε. Αξίζει να αναφερθεί ωστόσο ότι κι εδώ ο τοπικός Πολιτιστικός Σύλλογος τα τελευταία χρόνια διοργανώνει εκδήλωση με δωρεάν εδέσματα για τους περαστικούς κι αναβιώνει τις παλιές δόξες του χωριού που από τη δεκαετία του '50 και για είκοσι περίπου χρόνια άνθιζε οικονομικά εξαιτίας των ναυτικών, της ύπαρξης των εμπορικών καϊκιών και των ταρσανάδων...

Οι φετινές αποκριές καθαρά ανοιξιάτικες αποχαιρετούν τον πιο γλυκό, αλλά και τον πιο άνυδρο χειμώνα. Οι χελιδονοφωλιές κατοικούνται ήδη κι έχουν ανθίσει ως κι οι ελιές. Τα φρατζόλια που κυκλοφορούν σε κλίμα θερμό χτυπούν βεβαίως τις πόρτες τη νύχτα, αλλά κανείς δεν τρομάζει. Η έννοια «τρομακτικός» αφορά σε άλλες καταστάσεις πλέον. «Αυτό το σπίτι που ρθामε είναι γεμάτο ψείρες, του χρόνου σαν ξανάρθουμε να 'ναι γεμάτο λίρες» άκουσα έκπληκτη να τραγουδάει ένας σωστά δασκαλεμένος πιτσιρίκος απόψε κάτω από τη μάσκα του... Στην παρατήρησή μου ότι μάλλον μπερδεύτηκε με τα κάλαντα, εκείνος κούνησε αυστηρά το δάχτυλο. Εκ των υστέρων έμαθα πως επρόκειτο όντως για παλιό αποκριάτικο άσμα. Τι παλιό και τι καινούργιο... Η διαχρονικότητα των στίχων που γέννησαν του κόσμου οι καημοί επιβεβαιώνεται για πολλοστή φορά. Και τούτοι οι συγκεκριμένοι περισσότερο επίκαιροι ίσως από ποτέ, ζωγραφίζουν με δυο πινελιές την υπάρχουσα συγκυρία διαθέτοντας εκτός των άλλων προσόντων τους, επιπλέον κι αυτό που θα τολμούσα να το πω τραγική ευστοχία....

Χρυσούλα Κώνστα
Αν η Σάμος ήταν παραμύθι

Αν η Σάμος ήταν παραμύθι θα είχε πρόλογο, κυρίως θέμα και ηθικό δίδαγμα. Ο πρόλογός του θα άνηκε στην οργιάζουσα φύση. Πλούσια δάση από πεύκα κι απέραντες εκτάσεις με λιόδεντρα κι αμπέλια, απάτητα μονοπάτια και γάργαρες ρεματιές καλύπτουν τα γραφικά χωριά που σου αποκαλύπτονται το ένα μετά το άλλο. Το κυρίως θέμα του θα ήταν οι αμέτρητοι κολπίσκοι, οι ατελείωτες, εξωτικές αμμουδιές, οι απόκρυφες σπηλιές. Επίλογος ο μοναδικός και παγκοσμίως

ταξιδιώτες θα μαγευτούν και θα ξαναγυρίσουν για να απολαύσουν τον ασύλληπτο ιστορικό πλούτο, την πλούσια πολιτιστική παράδοση, τα αρχαία μνημεία, άλλα και τους ξεχωριστούς ανθρώπους.

Δύσκολο να διαλέξεις για το πού θέλεις να μείνεις. Αληθινό δίλημμα για τον επισκέπτη αυτού του τόπου που αγάπησε τόσο η φύση. Ζηλευτές ακρογιαλιές, ανείπωτες ομορφιές, ανεξίτηλες εικόνες στην καρδιά και στο νου κάθε επισκέπτη. Σάμος, που ξελογιάζει

Η ανατολική πλευρά του κόλπου του Μαραθοκάμπου

γνωστός οίνος (σαμιώτικο κρασί), η τοπική κουζίνα, η ήσυχη ζωή. Ηθικό δίδαγμα οι αρχαιολογικοί θησαυροί. Και το παραμύθι συνεχίζεται, παραλίες και τοποθεσίες μπαίνουν στη λίστα του οπωσδήποτε. Βοτσαλάκια, Ψιλή Άμμος, Λιμνιώνας, Κοκκάρι, Ηραίο, Ποτοκάκι, Τσαμαδού, Ποσειδώνιο, ανάμεσα σε πεύκα, λιόδεντρα, αμπέλια κι αρχαία μνημεία. Αγκαλιασμένη από εκπληκτικές οροσειρές, Κέρκης, Άμπελος, καϊδεμένες από τον πελαγίσιο αέρα, παινεύονται για τα θησαυροφυλάκια της φύσης και της ιστορίας τους. Κάθε τόπος, κάθε χωριό και μια αποκάλυψη. Τόπος ιδανικός για διακοπές, με τη θάλασσα, τα βουνά και τους λοφίσκους να συνυπάρχουν σε απολυτή αρμονία. Οι

με τα κάλλη σου. Σάμος που δε χρειάζεται να πείσεις για τις ομορφιές και τα προσόντα σου. Σάμος που κερδίζεις τις εντυπώσεις όλες τις εποχές του χρόνου, που αρκεί να σε ζήσει κανείς για λίγο για να σε ονειρευτεί για πάντα, που σε ερωτεύεται με την πρώτη ματιά κι ως την τελευταία. Εκεί που η αρμονία του πράσινου και του γαλάζιου είναι αληθινά μοναδική και η γραφικότητα, η ιστορία και η παράδοση συνυπάρχουν εδώ κι αιώνες. Εκεί που τα πάντα απλώς επιβεβαιώνουν την εντυπωσιακή ομορφιά σου. Εκεί είσαι. Πίνακας ζωγραφικής ανεκτίμητος, φτιαγμένος από θεούς κι ανθρώπους. Μοναδική σαμιακή γη, σαν πολύτιμο πετράδι στην αγκαλιά του γαλάζιου Αιγαίου μας.

Είναι η γη που η λευκώλενος Ήρα είδε το πρώτο σάμιο φως στις όχθες του Ίμβρασου ποταμού κάτω από τις λυγαριές κι από εκεί ατενίζοντας ανατολικά το πέραςμα, στον επιαστάδιο πορθμό, σου φαίνεται ότι βλέπεις ξανά τον καπετάν Σταμάτη στον κάβο του Τζωριζή με δυο σπαθιά, χιλίους άπιστους να ρίχνει στη θάλασσα. Τόπος ευλογημένος που έζησε ο Πυθαγόρας, που και μόνο αυτό το γεγονός δίνει στο νησί μια ξεχωριστή θέση. Ακοίμητη, στέκει φρουρός των ανατολικών μας συνόρων με τα βουνά να τραγουδούν τη λεβεντιά των παλικάριών της, τα δάση να ζωγραφίζουν το πράσινο, τις θάλασσες να εξιστορούν τη σκληρή ζωή των ναυτικών της και τους ανθρώπους της να στέκονται αγέρωχοι στα χρόνια, γερά σκαριά, βγαλμένα από ροζιασμένα χέρια πρωτομαστόρων που σκάρωναν περάματα και μπομπάρδες στα καρνάγια της ζωής και του μόχθου. Περήφανο νησί, περήφανοι άνθρωποι, χιλιοτραγουδισμένη πατρίδα με αέρηδες που σε πλουτίζουν με τη δροσιά τους και νηνεμίες που καταλαγιάζουν το ανήσυχο πνεύμα και ταμπεραμέντο σου. Σάμος που ξέρεις να κλέβεις τις καρδιές και να σταματάς το χρόνο όταν μας καλείς ν' αγναντέψουμε απέναντι στις χαμένες πατρίδες, στη Σμύρνη, στο Αϊβαλί, στην Έφεσο. Σάμος που μοιάζεις με παράδεισο βγαλμένο από παιδικό παραμύθι, πατρίδα μυθική κι ιστορική, όμορφη, ζωντανή, ζωηρή, πολupoίικλη, ακούραστη, ατμοσφαιρική. Σάμος, εσύ που γέννησες Λυκούργο, Λαχανά, Κλεάνθη. Σάμος του Πυθαγόρα και της Ήρας, του Μελίσσου, του Επίκουρου, του Άσσιου, του Καλλίστρατου.

Νησί μαγικό που μπερδεύεις τις αισθήσεις και τις αφήνεις να γευτούν παρέα με τις ομορφιές σου, τις γεύσεις σου, τα αποδονακούσματά σου, με εικόνες που μεθάνε από βαθιές ανάσες γαλήνης και μοναδικές συνθέσεις γοητείας. Με τα μοναστήρια σου να στέκονται χρόνια και χρόνια ακλόνητοι φρουροί κι υπερασπιστές της ιεροσύνης. Κι εκεί που το βαθυπράσινο του κυπαρισσιού, του θυμαριού και του σκίνου, το γκριζοπράσινο της ελιάς και το χρυσοπράσινο του πλατάνου δένουν με την κρυστάλλινη διαύγεια των νερών στις βαθύσκοιες ρεματιές και το απέραντο γαλάζιο, εκεί είσαι αγέρωχη Αρχόντισσα-Κυρά. Γι αυτό έλα, ψαγμένη ταξιδιώτη, και πατώντας στα ίχνη των καλλιγράμμων ποδιών της Ήρας, συνομίλησε με τον Πυθαγόρα, τρύπωσε στη σπηλιά του, ανέβα στο Ευπαλίνειο και στη Σπηλιανή, σκαρφάλωσε στην κορυφή του Κέρκη, προσκύνησε τον προφήτη των βουνών στη Βίγλα, εξερεύνησε τα βαθύσκοιτα περάσματα της Αμπέλου, περπάτησε ως τους καταρράκτες, θαύμασε το ηλιοβασίλεμα απ τα Παλιοχώρι, ταξιδέψε ως τη μικρή Σαμποπούλα, βυθίσου στα καταγάλανα, καθάρια, σαμιώτικα νερά. Κι όταν μεθύσεις από ομορφιές και μοσχάτο, κοίταξε γύρω σου. Είσαι στη Σάμο, στο παραμυθένιο νησί, στη γλυκιά μας πατρίδα, στο νησί της ψυχής και του νου μας, που εμπνέει ακόμα κάθε σαμιώτικη αγνή, ανεπιτήδευτη και καθάρια σκέψη. Και το παραμύθι δε σταματάει εδώ. Συνεχίζεται, από πάντα και για πάντα.

Αντώνης Σαρρηγιάννης

Ντάρα – Ντάρα

Τη σύμβαση τη λύσανε.
Και μένα μ' απολύσανε.
Έρθανε τα πάνω κάτω.
Κι έπιασε η ζωή μας πάτο.

Μα μην δακρύζεις μάτια μου.
Μην κλαις και όπου να 'ναι
Πάλι με χρόνους με καιρούς,
Πάλι δικά μας θα 'ναι.

Τη συμφωνία σπάσανε
Και με καταδικάσανε.
Δυστυχία παραζάλη
Και το μαύρο μας το χάλι.

Μα τα παιδιά που θα 'ρθουνε,
Φωτιές στα μάτια θα 'χουνε.
Πέλαγα μέσα στα στήθια,
Και θα γράψουν παραμύθια.

Μια θάλασσα

Διαρρηγνύοντας
το απόλυτο επίπεδο
εισήρθε στον κόλπο της.
Εκείνη τότε αναρίγνησε,
με μια τραμουντάνα...

Απαγκίστρωση

Ζηλεύω τα φτερά σας πουλιά
και σύννεφα
το ευμετάβλητο σχήμα σας.
Ζηλεύω του ουράνιου τόξου την έπαρση,
τη μυστική ανεξαρτησία των ήχων, ζηλεύω.
Μ' αναστατώνει ο γόος της βροχής
και η υπόσχεση της αποβάθρας
με ξεσπκώνει.
Του αεροδιαδρόμου
η νοητή προέκταση με γοητεύει.
Πρωί-πρωί, αύριο,
το πρώτο θα πάρω αεροπλάνο
και θα πετάξω απ' ό,τι έχω μέσα μου.

Μανόλης Α. Βουρλιώτης

Η ίδρυση και η ανάπτυξη του Μαραθοκάμπου (17ος-18ος αι.)

Στην περιοχή του σημερινού κόλπου του Μαραθοκάμπου κατά την αρχαιότητα, τουλάχιστον από τους ελληνιστικούς χρόνους, βρίσκονταν δύο οικισμοί, σύμφωνα με επιφανειακές έρευνες αρχαιολόγων και βυζαντινολόγων. Ο ένας ήταν στον Αϊ-Γιάννη το Νεράκι της Βελανιδιάς και ο άλλος στον Αϊ-Γιάννη στο Καστρί

ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Μια ασφαλή πηγή πληροφοριών αποτελεί το αρχείο της Μονής Αγίου Ιωάννη Θεολόγου στην Πάτμο, πριν χρόνια από αυτά τα υλικά είχα δημοσιεύσει άρθρο για τους προγόνους του καπετάν Σταμάτη Γεωργιάδη. Εδώ θα παρουσιάσω τεκμήρια για τους πρώτους δύο αιώνες αυτού του οικισμού. Στα δημοσιευόμενα έγγραφα έχει γίνει σωπικά αποκατάσταση της ορθογραφίας τους.

Το πρώτο σωζόμενο έγγραφο συντάχθηκε στις 13 Νοεμβρίου 1602 από τους μοναχούς Μελέτιο και Διονύσιο, οι οποίοι δώρισαν στη Μονή της Πάτμου «το μετόχι οπού αγοράσαμεν από τον Καριώτην Ιωάννην πλησίον του Μαραθοκάμπου εις Σάμον». Πρόκειται μάλλον για την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου, η οποία θα γίνει μετά από λίγο καιρό το κέντρο της δραστηριότητας της Μονής Πάτμου στην νοτιοδυτική Σάμο. Σήμερα η εκκλησία αυτή που έχει δεχθεί βάναυσες επεμβάσεις με τσιμέντο και επιχρίσματα, το τέμπλο της καταστράφηκε, ελάχιστα θυμίζει την αρχική της μορφή. Μια πυρκαγιά τη δεκαετία του 1990

Το μετόχι του Αγίου Γεωργίου χτισμένο λίγο πριν το 1600

Κάμπου, στον δεύτερο το 1885 ένας Άγγλος αρχαιολόγος έκανε πρόχειρες ανασκαφές, βλ. J. Theodore Bent, "An archaeological visit to Samos", π. *Journal of Hellenic Studies*, τ. 7, (1886), σ. 146-147, τα ονόματά τους δεν είναι γνωστά. Και οι δύο καταστράφηκαν στις αρχές του 7ο μ. Χ. αιώνα από τις επιδρομές των Αράβων. Για την επόμενη περίοδο δεν έχουν εντοπιστεί ορατές ενδείξεις κατοίκησης στην περιοχή. Τον 10ο αιώνα ήρθε από τη Μικρά Ασία ο όσιος Παύλος ο Νέος και έχτισε την Παναγία την Σαραντασκαλιώτισσα σε ένα σπήλαιο δυτικά του σημερινού Μαραθοκάμπου.

Στα τέλη του 15ου αιώνα η Σάμος φαίνεται να εγκαταλείφτηκε από τους κατοίκους της, ενώ ένα αιώνα αργότερα γίνεται ο επανασυνοικισμός της. Τότε, γύρω στα 1580 με 1590 ιδρύεται ο Μαραθόκαμπος, δεν γνωρίζουμε την προέλευση των πρώτων κατοίκων του, γιατί δεν έχουν σωθεί αρχεία της εποχής εκείνης. Όσα γράφει ο Ερμανουήλ Κρητικίδης (*Τοπογραφία αρχαία και σημερινή της Σάμου*, Ερμούπολη 1869, σ. 107), ότι ο Μαραθόκαμπος ιδρύθηκε το 1715 κυρίως από κατοίκους που ήρθαν από το Γύθειο ή Μαραθονήσι, δεν

κατέστρεψε τα κελιά και άλλα προσκτίσματα, ενώ είναι αισθητή η εικόνα πλήρους εγκατάλειψης. Σε καλή κατάσταση σώζονται το εκκλησάκι του Αγίου Πέτρου και ο νερόμυλος του μετοχίου.

Σε άλλο έγγραφο συνταγμένο στις 20 Μαρτίου 1607 στο Μαραθόκαμπο ο Μιχάλης Ροδίτης δώρισε στο μοναστήρι όλη την περιουσία του, το σπίτι του και δύο αμπελώνες. Οι μάρτυρες υπογράφουν ως εξής: «Εγώ Κωσταντής του παπά Αντωνίου παρακαλετώς έγγραψα με θέλημα του άνωθεν κυρ Μιχάλη. Εγώ παπά Ιωάννης εφημέριος της Αγίας Παρασκευής μαρτυρώ τα άνωθεν. Μιχάλης Αμοργινός μαρτυρώ τα άνωθεν. Εγώ Δημήτρης του παπά Αντωνίου μαρτυρώ τα άνωθεν». Η εκκλησία της Αγίας Παρασκευής, όχι βέβαια στη μορφή που σώζεται σήμερα, που χτίστηκε στο τέλος του 19ου αιώνα, αφού γκρεμίστηκε η παλιότερη και ασφαλώς μικρή, είναι από τις πρώτες εκκλησίες του νέου χωριού.

Μια άλλη δωρεά έγινε στο τέλος του ίδιου αιώνα από τον Ιωάννη Λούγκα. «1675. Την σήμερα θέλει ο γέρο Ιωάννης Λούγκας και προσπλώνεται εις το μοναστήρι του Μέγα Θεολόγου να είναι και να αγροικιέται

αδελφός, καθώς τε οι λοιποί πατέρες και προσπλώνει τα πράγματα οπού έχει εις την Σάμον εις χωρίον Μαραθόκαμπον, το αμπέλι και τα χωράφια καθώς ευρίσκονται με μουρίες και άλλα δένδρα και πατητήρι, τα οποία από την σήμερον να είναι και να αγροικούνται εις την εξουσίαν και διοίκησιν του αυτού μοναστηρίου, ως θέλει και βούλεται να τα κάμει με τούτο, να τον γράφει και εις την πρόθεσιν και εις το κόλλυβον διά να μνημονεύεται εις την αυτήν μονήν με πάσαν την αδελφότητα και διά το βέβαιον εγράφη εις τον κώδικα εν μηνί Οκτωβρίω 4. † Εγράφη υπό χειρός εμού Ιωσήφ ιερομονάχου Φραδέλη με θέλημα του άνωθεν Ιωάννου Λούγκα». Το επίθετο αυτό έφεραν μερικοί ακόμα Μαραθοκαμπίτες μέχρι το 1735, οπότε χάθηκε ορι-

Θεολόγου τον παπά κυρ Δωρόθεον και έδωσα την μουρία μου οπού ευρίσκεται εις τον τόπον του μοναστηρίου ομπρός εις την βρύση του Λούγκα, διατί εκρειάστηκεν διά να κτίσει το σπίτι ο οικονόμος και μου έδωσεν ο οικονόμος τρία κλωνάρια μουρία εις τον κήπον του Τζίντζη τα μπροστινά κοντά εις τον τοίχον του Ντούρα και ένα κωλορίζι και ευχαριστήθηκα εγώ η Γραμματική και δεν έχω να γυρέσω τίποτις πλέον από το μοναστήρι, ούτε το μοναστήρι από εμένα και διά το βέβαιον της αληθείας εγράφη το παρόν έμπροσθεν εις τους ιερείς και εις τους ευρεθέντας μάρτυρας εις ασφάλεια. 1764 Ιουνίου 6».

Το 1677 ο αρχιεπίσκοπος Σάμου Ιωσήφ Γεωργεiriής έγραψε ότι τότε ο Μαραθόκαμπος είχε 200 σπί-

Ο νερόμυλος του μετοχίου, χτισμένος λίγο μετά το 1700

στικά, αλλά σήμερα υπάρχει η ομώνυμη πλατεία και η βρύση, εκεί όπου βρισκόταν το σπίτι ή ένα οικόπεδο του Ιωάννη Λούγκα.

Στα 1764 η Μονή χρειάστηκε να χτίσει ένα οίκημα κοντά στη βρύση του Λούγκα για να μένει ο οικονόμος του μετοχίου, μάλλον στο οικόπεδο που τους είχε δωρίσει ο Ιωάννης, αλλά εκεί βρισκόταν η μουρία μιας γυναίκας. Έγινε ένα ανταλλακτήριο στο οποίο φέρεται να κάνει την δικαιοπραξία η γυναίκα αυτή, πράγμα σπάνιο για την εποχή εκείνη.

«† Διά του παρόντος γράμματος φανερώνω και ομολογώ εγώ η Γραμματική της Παγώνας του διάκου Ιωάννη ότι πως εκάμαμεν αλλαξά με τον οικονόμον του

τια, δηλαδή γύρω στους 800 κατοίκους και δύο εκκλησίες. Η μία ήταν σίγουρα η Αγία Παρασκευή, οι πηγές δεν αναφέρουν τη δεύτερη. Πάντως δεδομένου ότι γίνεται μνεία του σπιτιού του Λούγκα στη σημερινή πλατεία, κατά πάσα πιθανότητα ο πρώτος οικιστικός ιστός του χωριού εκτεινόταν ανάμεσα σε αυτά τα δύο σημεία. Η πλησιέστερη εκκλησία στην αναφερόμενη πλατεία είναι αυτή του Προφήτη Ηλία, στην οποία δεν έχει σωθεί κανένα έγγραφο, ενώ οι μεταγενέστερες οικοδομικές επεμβάσεις δεν επιτρέπουν καμία χρονολόγηση στο κτίσμα.

Επειδή η κτηματική περιουσία του μετοχίου αυξανόταν από τις δωρεές που έκαναν οι Μαραθοκαμπίτες,

η Μονή της Πάτμου αποφάσισε να την ενοικιάζει, αρχικά σε ιερωμένους, αργότερα και σε λαϊκούς. Πρώτη φορά καταγράφεται το 1642 ο παπά Γεννάδιος Λέριος για τρία χρόνια, το ενοίκιο δεν ήταν σε χρήματα που σπάνιζαν αυτόν τον αιώνα, αλλά με την υποχρέωση να δίνει τρεις τάλιες σιτάρι το χρόνο. Πρέπει να φτάσουμε στα 1661 όταν ο ιερομόναχος Νεόφυτος από

Η παλιά βρύση του μετοχίου χτισμένη τον 17ο αιώνα

την Ασυτάλαιο θα έδινε 6 ριάλια το χρόνο. Το 1712 ο Ιωάννης, ανιψιός του παπά Ιωάννη από το Μαραθόκαμπο το ενοικιάζει «με τα μελίσσια κομμάτια δέκα επά» για δεκαπέντε οκάδες κεριά το χρόνο. Το 1798 το αντίτιμο έφτασε τα 400 γρόσια, για να εκτιναχθεί στα 5.000 γρόσια το 1804.

Στις αρχές του 18ου αιώνα χτίστηκε ο μικρός ναός του Αγίου Πέτρου και ένας επιβλητικός νερόμυλος. Το 1744 ο Χατζή Ιωάννης Κρητικός και Χατζή Νικόλας Σύμιος του Ιωάννου Σεβαστάκη υποσχέθηκαν να φτιάξουν το μύλο αυτό, ενώ το 1746 ο διακο-Δημήτρης του Διαμαντή Μόνη ο γιος και ο παπα-Κωσταντής του παπά Γεωργίου Κούσα ζήτησαν το μύλο για να τον ανακαινίσουν και να τον χρησιμοποιούν με ενοίκιο 4,5 οκάδες κεριά το χρόνο. Το μετόχι είχε επίσης και ένα άλλο μύλο, ο οποίος ανακαινίστηκε το 1762 σύμφωνα με το εξής έγγραφο: «Επειδή και να έχει το μοναστήρι ένα παλαιόν νερόμυλον εις τον Μαραθόκαμπον, σύνορα

εις το κοντόρεμα και εις το μέγαλον ρέμα και η στράτα οπού πάγει εις την σπηλαίαν και η στράτα οπού πάγει εις τον κάμπον, διά τούτο ερχάμενος ο Γεώργης ο Κουμπαράνης εδώ και ζητώντας το να τον φτιάξει με τον μαστρο-Γιαννάκην τον Σαντοριναίον, όμως επειδή και αυτός ο Κουμπαράνης να εμεταγνώμισε και επαράτησε, διά τούτο ήλθε μονάχος ο μαστρο-Γιαννάκης ο Σαντοριναίος και υπόσχεται ο αυτός να τον φτιάξει με έξοδα ειδικά του και να δίδει πάκτος εις το μοναστήρι κεριά οκάδες έξι τον κάθε χρόνον. [...] 1762 Απριλίου 25. Μαστρογιαννάκης σαντορινιός στέργω τα άνωθεν». Σπηλαία, δηλαδή σπηλιά είναι η παλιά ονομασία του Όρμου και κάμπος ο σημερινός Κάμπος. Ο αναφερόμενος μύλος ίσως είναι ο σημερινός παλιόμυλος στο νότιο μέρος του χωριού ή ένας άλλος ερειπωμένος λίγο νοτιότερα.

Το 1794 μια γυναίκα από το Μαραθόκαμπο δώρισε όλη της την περιουσία στη Μονή της Πάτμου, αλλά ένα ατύχημά της την ανάγκασε να την ανακαλέσει κατά ένα μέρος. Οι δημογέροντες του χωριού έστειλαν το εξής έγγραφο στον ηγούμενο της Μονής: «Μετά την ταπεινήν ημών προσκύνησιν, ειδοποιούμεν την Πανοσιότητά της ότι η Αργυρή του ποτέ Ιωάννου Θραβάλα, επονομαζομένη Παντελήδαινα επαρησιάσθη προς ημάς και μετά θερμών δακρύων παρακαλεστικώς μας παρακινεί διά να γράψομεν προς την Πανοσιότητά της την συμφοράν και δυστυχίαν οπού της ακολούθησε, διά την οποίαν σας βεβαιούμεν ότι εγκρεμίσθη και ετσακίσθη και κείτεται κατάκοιτη κλινήρης εις την κλίνην, η οποία μιν έχοντας από τινά καμίαν βοήθειαν διά να την επισκεφθεί εις τας αναγκαίας αυτής θροφάς και εις τας σωματικές λατρείας, ομοίως δε και εις τα χρειαζούμενα ιατρικά [...] παρακαλεί [...] διά να αποσπασθεί το σπίτι και αμπέλι με μερικές ελιές εις το βουνό οπού έχει αφιερωμένα η ίδια εις την ιεράν μονήν. [...] 7 Ιουνίου εν έτει 1828. Μαραθόκαμπος. Οι δημογέροντες του χωριού». Σε μια εποχή που δεν υπήρχαν συντάξεις, μια χήρα, μάλλον χωρίς παιδιά, έπρεπε όταν αρρώσταινε να έγγραφε ένα ακίνητο σε ένα πρόσωπο που θα την περιποιούνταν, το λεγόμενο γεροντομοίρι.

Ο Μαραθόκαμπος άρχισε να αναπτύσσεται από το τέλος του 18ου αιώνα, διαβάζουμε σε έγγραφα ότι κάτοικοί του ζητούσαν από το μετόχι να τους δοθούν άγριες ελιές για να τις ημερώσουν, αρχίζουν να καλλιεργούν συστηματικά τους δύο κάμπους και οι πιο τολμηροί εποικίζουν τον σημερινό Όρμο και επιδίδονται στη ναυτιλία. Σύμφωνα με την απογραφή του 1828 έφτασε να έχει 3.020 κατοίκους, δηλαδή ο πληθυσμός του τετραπλασιάστηκε σε εκατό πενήντα χρόνια. Η έλλειψη γραπτών πηγών στο Μαραθόκαμπο για τους πρώτους αιώνες από την ίδρυσή του, αναπληρώνεται κατά ένα μέρος από τα πλούσια αρχεία της Πάτμου, τα οποία μας επιτρέπουν να ανιχνεύσουμε όψεις της ιστορίας του και των δραστηριοτήτων των κατοίκων του.